Symposium 'Historisch onrecht: erkenning en genoegdoening in het privaatrechtrecht'

Inleiding

Dit interdisciplinaire symposium wordt georganiseerd door de afdeling Privaatrecht van de Universiteit van Amsterdam in het kader van het onderzoeksprogramma 'Integraal Privaatrecht'[1], in samenwerking met de afdeling Algemene Rechtsleer en het daaraan verbonden onderzoeksinstituut Paul Scholten Centrum.[2] Het symposium vindt plaats op **woensdag 18 maart 2026 van 13:30-17:30 uur** bij de Universiteit van Amsterdam.

Tweeluik

Het symposium bestaat uit een tweeluik, waarin onderzocht wordt welke rol het privaatrecht heeft gespeeld – of nog steeds speelt – in het faciliteren van situaties uit het verleden die vanuit hedendaags perspectief (door velen) als onrecht worden beschouwd, en de rol die het kan spelen bij het bieden van herstel voor dit onrecht.
In het eerste deel van het tweeluik, getiteld 'Historisch onrecht: procedurele rechtvaardigheid en wegen naar herstel', stond procedurele rechtvaardigheid in de (civiele) procedure en buitengerechtelijke routes centraal, met een focus op de restitutie van Nazi- en koloniale roofkunst en de wisselwerking tussen privaat- en publiekrechtelijke compensatiemechanismen. De twee delen hangen met elkaar samen en liggen in elkaars verlengde. Zo gaat het in beide delen over de positie van benadeelden (participatie en inclusiviteit), de spanning tussen de behoefte aan erkenning in rechte en de juridische drempels die dan gelden, en de vraag wat, waarom er hoe er wordt gecompenseerd.

Programma voor deel 2

In het tweede deel van het tweeluik zoomen we in op de vraag of en in hoeverre het privaatrecht oog heeft, of zou moeten hebben, voor de juridische en maatschappelijke context van destijds, waarin situaties zijn ontstaan die nog steeds kunnen doorwerken in het heden, en voor veranderende maatschappelijke opvattingen. Bieden privaatrechtelijke remedies voldoende ruimte voor erkenning en genoegdoening? Speciale aandacht gaat uit naar de perspectieven van degenen die (direct of indirect) zijn getroffen, maar wiens stem vaak niet of nauwelijks in rechte wordt gehoord. De vermeende 'neutraliteit' van het recht kan daaraan in de weg staan, door strak vast te houden aan juridisch-technische regels die niet altijd goed aansluiten bij de percepties en behoeften van benadeelden. Vragen die hierbij opkomen zien met name op de institutionele dimensie (de rol van overheidsinstanties bij het faciliteren toen én redresseren nu) van historisch onrecht, de betekenis van het verstrijken van de tijd (*ex tunc* versus *ex nunc*) en mogelijke vormen van herstel.

Het tweede deel van het tweeluik – **Historisch onrecht: erkenning en genoegdoening in het privaatrecht** – vangt aan met een algemene inleiding en wordt afgesloten met een

[1] Zie https://act.uva.nl/research/research-projects/integraal-privaatrecht/integraal-privaatrecht.html
[2] https://psc.uva.nl/

borrel. Het programma bestaat uit twee panels met elk drie presentaties, een voorzitter en een referent.

- **Panel 1 (13:45–15:15 uur):** *Doorbreken van familiebanden in historische context*
- **Panel 2 (15.45–17.15 uur):** *Aansprakelijkheid, remedies en ruimte voor herstel*
- 17.30: afsluitende borrel

Panel 1: Doorbreken van familiebanden in historische context
In panel 1 staat de problematiek van het (vormen en) doorsnijden van familiebanden centraal, zowel in koloniale context (Suriname en Voormalig Nederlands-Indië) als in Nederland. Daarbij belichten we zowel de juridische als maatschappelijke context waarin familiebanden onder dwang van overheidswege werden doorbroken. We gaan in op achtereenvolgens (1) familiebanden tijdens het slavernij- en koloniaal verleden in Suriname; (2) de ongehuwde inheemse moeder in voormalig Nederlands-Indië en haar kinderen met Nederlandse mannen en; (3) de ongehuwde Nederlandse moeders die hun kinderen halverwege de vorige eeuw gedwongen afstonden. Het familierecht en juridische professionals, zoals familierechters en advocaten, vervulden veelal een bepalende rol in het doorsnijden van familierelaties tussen (genetische) ouders en hun kinderen. Dit trof vooral tot slaaf gemaakten en ongehuwde moeders met geen of weinig stem, invloed en bescherming in de samenleving. Deze vorm van historisch onrecht heeft ook intergenerationele consequenties, wat de vraag opwerpt hoe we recht doen aan en herstel kunnen bieden aan de gedupeerden en hun nazaten.

Bevestigde sprekers zijn **Linde Bryk** (hoofd strategisch procederen bij Bureau Clara Wichmann) en **Camilla de Koning** (University of Manchester). Moderator is **Jacob Giltaij** (universitair hoofddocent Rechtsgeschiedenis aan de UvA en directeur PSC).

Panel 2: Aansprakelijkheid, remedies en ruimte voor herstel
Dit panel onderzoekt wat de rol en de functies van het civiele aansprakelijkheidsrecht zijn in het kader van historisch onrecht. De focus ligt onder andere op de beperkte toegankelijkheid van privaatrechtelijke remedies door de strikte toepassing van leerstukken als verjaring en andere juridisch-dogmatische barrières. In veel gevallen van historisch onrecht staat de onrechtmatigheid van de gedragingen bijvoorbeeld nog niet (zonder meer) vast, aangezien deze aan de hand van de destijds geldende maatstaven wordt beoordeeld. Daarbij wordt veelal geen aandacht besteed aan de vraag wíe toentertijd de regels vaststelde; vaak hadden slachtoffers van historisch onrecht, gezien hun kwetsbare positie, niet of nauwelijks een stem en speelde maatschappelijke onderdrukking ook een rol. Hierdoor wordt historisch onrecht vaak pas in een later stadium door slachtoffers (h)erkend. Vanuit deze complexiteit staan we stil bij de vraag wat het aansprakelijkheidsrecht kan bijdragen aan (rechts)herstel, erkenning en genoegdoening, en wat dit betekent dit voor huidige en toekomstige rechtszaken.

Sprekers zijn **Lianne Wijntjens** (hoogleraar Aansprakelijkheidsrecht aan de Open Universiteit), **Nicole Immler** (hoogleraar Historical Memory and Transformative Justice aan de Universiteit voor Humanistiek), **Karlijn van Doorn** (universitair hoofddocent Aansprakelijkheidsrecht aan Tilburg University) en **Stijn van Deursen** (universitair docent Privaatrecht aan de Universiteit Utrecht). Moderator is **Sacha Tamboer** (universitair docent Privaatrecht aan de UvA).

Organisatie

Bregje Dijksterhuis, Anna van Duin, Jacob Giltaij, Christine Mertens en Sacha Tamboer
integraalprivaatrecht-fdr@uva.nl